

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin**Handläggningen av ett vårdnadsmål – kritik mot en domare för att denne vid en muntlig förberedelse ringde upp parternas barn samt mot en annan domare för det sätt som utredningen efter huvudförhandlingen kompletterades på**

Anmälan m.m.

AA framförde i en anmälan klagomål mot tf. rådmannen BB vid Attunda tingsrätt med anledning av handläggningen av ett vårdnadsmål och uppgav bl.a. följande. Han var part i ett vårdnadsmål vid tingsrätten, som rörde vårdnad m.m. om parternas nioårige son CC. Efter huvudförhandlingen men innan domen meddelades var BB vid flera tillfällen i kontakt med befattningshavare vid socialförvaltningen i Botkyrka kommun. BB inhämtade vid dessa kontakter information av betydelse för målet, men han gjorde inte någon notering om dessa kontakter på dagboksbladet i tingsrättens akt.

AA kom under JO:s handläggning av ärendet, vilket också framgår nedan under rubriken utredning, in med en skrivelse i vilken han uppgav bl.a. att rättens ordförande vid ett sammanträde för muntlig förberedelse i juni 2007 bad om parternas tillstånd att prata med parternas son per telefon.

Utredning

Vissa handlingar i tingsrättens mål T 2573-07 infordrades och granskades (bl.a. protokoll från huvudförhandlingen, domen och handlingar som kommit in till tingsrätten efter huvudförhandlingen). Av dessa och handlingar som AA bifogat sin anmälan framgick i huvudsak följande.

Målet gällde vårdnad, boende och umgänge beträffande parternas gemensamma son som var född år 1998. Vårdnaden om pojken var i enlighet med en tidigare dom gemensam, och såväl AA som pojkens mor yrkade nu i första hand ensam vårdnad om honom. Huvudförhandlingen i målet avslutades den 23 januari 2008 och parterna underättades om att dom skulle meddelas den 12 februari.

Den 8 februari kom moderns ombud in med en skrift till vilken fogades kopior av journalanteckningar från socialförvaltningen i Botkyrka kommun. Skriften samt journalanteckningarna översändes av tingsrätten till AA:s ombud samma dag. Av

journalanteckningarna framgick följande anteckningar, upprättade av en befattningshavare vid socialförvaltningen den 28 januari respektive den 4 februari.

2008-01-28 Handl i samtal med BB (*BB som avses – JO:s anm*). Handl ringer upp BB på tel [...] då BB har lämnat telefonnummer på handl telefon i fredags. BB berättar att han ringer handl i ärendet CC och att han är rättens ordförande/domare i målet. BB berättar att man ska meddelabels till föräldrarna den 12/2 men att nämnden ska träffas den 7/2 för att ta ett beslut i ärendet. BB undrar hur handl ligger till i ärendet. [...] BB berättar att han tagit del av journalanteckningarna i huvudförhandlingen och undrar över vilka insatser socialtjänsten har om domstolen beslutar att boende/vårdnad går över till modern eftersom det kan vara traumatiskt för CC. Handl berättar att oavsett domstolens beslut så far CC illa i processen och att föräldrarna har svårt att fokusera på vad som är bäst för CC. Handl säger att handl måste prata med kollegor + chef för att veta vad socialtjänsten tänker idet här läget. Ök att handl ringer BB före den 7/2 efter samtal med kollega och chef.

2008-02-04 Handl ringer upp BB efter ök i tidigare samtal. BB frågar var vi är i utredningsarbetet och om vi gjort någon bedömning. Handl säger att någon bedömning inte är gjord och att det är svårt att göra innan tingsrätten har lämnat sin dom och innan utredningen är klar. BB frågar igen om socialtjänstens resurser vid eventuell överflyttning av vårdnaden till modern. Handl info om vi idag inte kan ta ställning till vilka insatser som kan behövas men att det troligtvis kommer att behövas. Om modern får vårdnaden så kommer ärendet att överföras till Danderyd då pojken skrivs där och då är det Danderyd som får bedöma behovet av insatser. BB frågar handl angående byte av skolan. Handl säger att det är vårdnadshavaren som bestämmer om skolan och är det så att det blir svårigheter så då får vårdnadshavaren ta kontakt med socialtjänsten. BB frågar om hur det går för CC i skolan. Handl hänvisar till journalanteckningar och skolmöte. BB säger att han tagit del av dem. Handl info om att skolan fungerar för CC men att det varit umgänget som inte har fungerat och att vid umgänge har CC varit utåtagerande och mått dåligt. Handl info om att vi har utifrån CC:s mående stoppat umgänge på skolan. BB frågar om utredningsförfarandet. Handl informerar om att vi inte har träffat CC något mer och att det gör oss oroliga att det drar ut på vår utredning. BB berättar om att den kommande domen kan se ut på olika sätt. Den kan ge laga kraft omedelbart, det kan också bli ett interimistiskt beslut. Samtalet avslutas med att både handl och BB har förståelse för hur svårt ärendet är.

Av tingsrättens dom i målet, som meddelades den 12 februari 2008, framgick att socialtjänsten i Botkyrka kommun i november 2007 inledde en utredning angående CC, men att utredningen ännu inte var slutförd.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar och yttrande över vad som i AA:s anmälan framförts om tingsrättens handläggning.

Attunda tingsrätt (lagmannen DD) kom in med ett remissvar till vilket fogades upplysningar från BB.

BB upplyste i huvudsak följande.

Efter pensionering och bildandet av Attunda tingsrätt fortsatte jag att tjänstgöra som tf. rådman på enhet 6 vid tingsrätten. Jag tilldelades uppgiften att vara ordförande vid huvudförhandling i målet de aktuella dagarna i mitten av januari i år utan föregående kontakt med målet, som gällde vårdnaden om den då snart tioåriga pojken CC. När målet började bodde CC hos modern i Danderyds kommun, men denne ”rymde” hemifrån på senvåren 2007 till AA, som bor i ett radhus i Alby i Botkyrka kommun. En vårdnads- och umgängetutredning verkställdes av socialnämnden i Danderyds kommun. Före huvudförhandlingen gav modern in och

åberopade journalanteckningar från en av socialnämnden i Botkyrka kommun i november 2007 påbörjad utredning begärd av henne. Den var inte slutförd när huvudförhandlingen avslutades. Det framkom under huvudförhandlingen att CC mådde dåligt av föräldrarnas konflikt och att socialutredarna vid socialförvaltningen i Botkyrka kommunkände stark oro för honom. Vittnesförhör hölls endast med socialsekreterare från Danderyds kommun på parts begäran.

Vid den efter huvudförhandlingen påbörjade överläggningen väcktes frågan vad utredningen i Botkyrka kommun kunde leda till för åtgärder och om dessa möjligen kunde ha betydelse för vårdnadsfrågan. För att efterfråga ett besked om beslut i denna utredning kunde förväntas före tingsrättsdomen tog jag telefonkontakt med socialförvaltningen i Botkyrka kommun. Om ett jakande svar hade erhållits, hade det fått övervägas om det varit nödvändigt att komplettera utredningen efter huvudförhandlingens avslutande och sedanparternas hörande inhämtats. Beskedet blev i stället att utredningen inte skulle hinna avslutas före domen.

Det är riktigt att jag blev uppringd av en socialsekreterare och vid tiden för samtalet var överläggningen inte avslutad och domslutet inte känt. Diskussionen om vad som skulle hända med CC var helt abstrakt. Enligt 5 kap. 1 § socialtjänstlagen skall socialnämnden i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om bl.a. vårdnad har avgjorts. Mot denna bakgrund efterhördes om socialförvaltningen hade resurser att hjälpa CC för det fall en vårdnadsändring skulle bli traumatisk för CC.

Sammanfattningsvis skall yttras att telefonkontakten med socialförvaltningen i Botkyrka kommun inte har inneburit något inhämtande av ytterligare utredningsmaterial eller någon komplettering av utredningen eller att tingsrätten fått kännedom om några för parterna obekanta uppgifter. Telefonsamtalen framgår därför inte av dagboken. Parterna själva har haft kontakt med och full insyn i utredningen. Tingsrätten kan inte vägra att ta emot partsinlagor inkomna efter huvudförhandlingen och det är rutin att dessa översänds för kännedom till motparten och ingår inte i bedömningen.

Det är tveklöst så att tingsrätten inte har erhållit någon för domslutet avgörande och betydelsefull information efter huvudförhandlingen. Jag har inte avslöjat domslutet i diskussion med socialtjänstpersonalen, eftersom överläggningen då ännu inte var avslutad, även om journalanteckningarna, som personalen utformat, möjligen skulle ge sken av detta.

CC:s bästa har varit helt avgörande för tingsrättens domslut, som endast grundar sig på vad som framkommit vid huvudförhandlingen, och tingsrätten har inte tagit några ovidkommande hänsyn. Det bör tilläggas att AA har överklagat domen men senare återkallat sitt överklagande, i följd varav tingsrättens dom står fast.

DD hänvisade till de upplysningar som lämnats av BB och anförde därutöver bl.a. följande.

Frågan hos JO gäller huruvida BB, parterna ovetande, genom kontakter med socialförvaltningen i Botkyrka kommun har fått upplysningar som medvetet eller omedvetet kan ha påverkat honom i den dömande rollen.

Jag hyser största förtroende för BB och har ingen anledning att ifrågasätta hans försäkran att kontakterna efter huvudförhandlingen inte har tillfört uppgifter som på något processuellt otillbörligt sätt har påverkat utgången i målet.

Det ifrågavarande målet är ett nedslående exempel på en vårdnadstvist där föräldrarna haft anmärkningsvärda svårigheter att samarbeta med varandra, se t.ex. domen den 12 februari 2008 sista stycket på s. 20. För mig ter det sig som rimligt att BB efter den långa huvudförhandlingen med parter med vitt skilda ståndpunkter och sakuppgifter, ville informera sig om den andra vårdnadsutredningen möjligen kunde tillföra målet ytterligare bedömningsunderlag. Telefonsamtalet ser jag närmast som en praktisk och verklighetsanknuten handläggningsåtgärd.

Det motsatta hade inneburit risk för att den kommande domen inte blivit underbyggd med alla tillgängliga uppgifter. Att det sedan vid telefonsamtalet med den handläggande tjänstemannen på kommunen även berörts några andra frågor, kan ha varit ofrånkomligt och enligt BB berördes inte några förrättens slutsatser avgörande omständigheter, vilket enligt min mening också styrks av de omsorgsfullt utvecklade domskälen som inte hänvisar till andra uppgifter än de som lagts fram vid huvudförhandlingen.

Sammanfattningsvis finns det enligt min mening inte anledning att klandra BB:s handläggning.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över tingsrättens remissvar och uppgav då bl.a. att en domare i juni 2007 vid en domstolsförhandling bad föräldrarna om tillstånd att prata med parternas nioårige son per telefon.

Protokollet från den muntliga förberedelsen, som ägde rum den 20 juni 2007, hämtades in. Av detta framgick att tf. rådmannen EE var ordförande vid sammanträdet. I protokollet fanns följande anteckning.

Ordföranden diskuterar olika samförstånds lösningar med parterna och kontaktar – i parternas frånvaro och med deras gillande – CC (*den nioårige sonen – JO:s anm.*) per telefon för att efterhöra hans inställning. CC uppger att han helst vill träffa sin mamma och pappa tillsammans och att han bestämt inte vill lämna sin pappa.

Efter den muntliga förberedelsen meddelade tingsrätten ett interimistiskt beslut. I beslutet förordnade tingsrätten bl.a. att vårdnaden om CC även fortsättningsvis skulle vara gemensam och att CC – med ändring av vad som tidigare gällt – skulle vara bosatt hos AA.

Med anledning av vad som kommit fram remitterades ärendet på nytt till tingsrätten, som anmodades att lämna upplysningar och yttra sig över telefonsamtalet med barnet, vilka överväganden som föregick detta samt vilka överväganden som gjordes i frågan om barnet kunde ta skada.

Tingsrätten (lagmannen DD) kom in med ett remissvar till vilket fogades upplysningar från EE.

EE uppgav följande.

I egenskap av ordförande vid sammanträdet får jag meddela följande. Som framgår av protokollet från detta rådde starka motsättningar mellan parterna beträffande vårdnaden om deras son CC och om hans boende m.m. AA:s begäran att under sammanträdet få lägga fram sin videoupptagning av vad sonen haft att säga om sina preferenser i boendefrågan fann tingsrätten olämplig och tog inte del av videon. Diskussionsvis godtog parterna därefter en ordning där jag såsom ordförande skulle tala med CC om saken i telefon. Samtalet pågick några minuter på engelska i ett mycket lugnt och, vågar jag säga, barnanpassat tonläge utan tecken på att CC var orolig över att behöva yttra sig. Vad som kom fram kan jag givetvis inte minnas annat än i huvudsak: CC:s mening var den som är återgiven överst på s. 5 i protokollet från sammanträdet ("CC per telefon ... lämna sin pappa").

Om de överväganden som föregick samtalet är att säga att "tilltrosfrågan" var svårbedömd, att CC:s mening i några grundfrågor (var han kidnappad/hade han rymt?) kunde tänkas vara av stor betydelse, att videoupptagningen hade tillkommit bortom moderns kontroll, att CC skulle få säga sin mening utan att känna trycket av några av sina föräldrar (han fick besked om att ingen av föräldrarna kunde lyssna),

att parterna genast skulle få besked om vad CC sagt och att samtalet skulle inledas i medvetande om möjligheten att hans ålder(9 år) och mognad skulle visa fortsatt samtal olämpligt (FB 6:2 b §).

DD uppgav att EE tidigare varit rådman vid Handens tingsrätt och att denne nu som pensionär tillfälligt tjänstgör som förstärkningsdomare vid bl.a. Attunda tingsrätt. Han hänvisade beträffande handläggningen vid den aktuella förberedelsen till de upplysningar som lämnats av EE och anförde därutöver i huvudsak följande.

AA:s mål kom in till dåvarande Södra Roslags tingsrätt den 11 april 2006. Dom meddelades först den 12 februari 2008. Däremellan har parterna agerat på ett sätt som medfört att domstolen varit tvungen att skjuta upp det slutliga avgörandet i flera år. Det kan nämnas att beslut under rättegången har prövats av hovrätten i fyra fall. Det är viktigt att se handläggningen i tingsrätten mot denna bakgrund.

Både EE och BB har varit yrkesverksamma domare under alla sina aktiva arbetsår. Satta inför uppgiften att hantera det ifrågasvarande målet har de med erfarenhet och kunnande använt telefonsamtalen i syfte att driva processen framåt.

Det bästa för barnet var i detta fall att tingsrätten försökte få föräldrarnas mångåriga tvister om vårdnaden till ett rimligt slut. Jag ser EE:s telefonsamtal med den nioårige pojken som en åtgärd med det syftet. EE är en omdömesgill domare och jag är övertygad om att han inte skulle ha genomfört samtalet om han inte känt att pojken var tillräckligt mogen för att uttrycka en egen åsikt.

Sammanfattningsvis finns det enligt min mening inte anledning att kritisera EE:s handläggning.

AA yttrade sig över remissvaret, varvid han bl.a. ifrågasatte varför han inte fick bemöta de uppgifter som kom tingsrätten till del vid kontakterna med socialtjänsten efter tingsrättens huvudförhandling men innan domen meddelades. Enligt AA:s uppfattning var förfarandet vid den muntliga förberedelsen i juni 2007 riktigt.

I ett beslut den 4 december 2009 anförde *chefsJO Melin* följande.

Rättslig reglering

Bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge finns i 6 kap. föräldrabalken (FB). För alla beslut om vårdnad, boende och umgänge ska barnets bästa vara avgörande (2 a § första stycket). Av samma bestämmelse framgår också att hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Rätten ska se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda (19 § första stycket).

I 19 § sjätte stycket föreskrivs att barnet får höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

I förarbetena till bestämmelsen uttalas att det kan finnas undantagssituationer då det ter sig rimligt och lämpligt att ett barn hörs inför domstol. Det måste emellertid under alla förhållanden vara ett krav att barnet går med på att höras. Även barnets ålder och mognad måste beaktas. Barn som är yngre än omkring 12 år torde endast sällan ha uppnått en sådan mognad att de bör medverka i en rättegång. Ett barn bör således kunna höras inför domstol om barnet självt begärt det eller särskilda skäl

annars talar för detta och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av det. Det är inte meningen att barn mera regelmässigt ska medverka i rättegången. Det normala bör alltså vara att barnet hörs endast av vårdnadsutredaren (prop. 1981/82:168 s. 56 f.).

Frågor om vårdnad, boende och umgänge i bl.a. de fall där barnet står under vårdnad av båda föräldrarna och någon av dem vill få ändring av detta ska enligt 17 § andra stycket handläggas i den ordning som är föreskriven för tvistemål, dvs. enligt rättegångsbalkens regler för sådana mål.

Enligt 35 kap. 8 § rättegångsbalken (RB) ska, när huvudförhandling hålls, bevis tas upp vid denna om inte bevisningen får upptas utom huvudförhandling. Av 36 kap. 19 § RB (i nu gällande lydelse) framgår att förhör med ett vittne får äga rum utom huvudförhandling om vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen, om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen eller om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling.

I mål om vårdnad, boende eller umgänge får rätten enligt 6 kap. 20 § första stycket FB, om det behövs, besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av socialnämnden (ett s.k. interimistiskt beslut). Av andra stycket i nämnda bestämmelse framgår att ett interimistiskt beslut får fattas först sedan motparten fått tillfälle att yttra sig i frågan samt att rätten inför ett sådant beslut kan inhämta upplysningar från socialnämnden. Genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 2006, har det införts en bestämmelse som anger att socialnämnden, innan den lämnar upplysningar, om det är lämpligt ska höra föräldrarna och barnet. Bestämmelsen är avsedd att säkerställa att domstolen får ett så bra underlag som möjligt för ett interimistiskt beslut (prop. 2005/06:99 s. 93).

I övrigt finns det inte några bestämmelser som anger vilka utredningsåtgärder rätten ska eller kan vidta inför ett interimistiskt beslut. Svea hovrätt har emellertid, med hänvisning bl.a. till regeln i 36 kap. 19 § RB (i då gällande lydelse), konstaterat att det i princip inte är tillåtet att ta upp vittnesbevisning som underlag för ett interimistiskt beslut i en vårdnadsfråga och därför avvisat ett vittnesförhör som begärts av klaganden inför hovrättens prövning av ett överklagat beslut om umgängesrätt (RH 1994:11).

Jag har i ett tidigare beslut uttalat mig angående en tingsrätts beslut att hålla förhör med två barn vid en muntlig förberedelse i ett vårdnadsfall (JO 2005/06 s. 27). För en utförlig redogörelse för den rättsliga regleringen m.m. när det gäller förhör med barn hänvisas till beslutet.

I beslutet uttryckte jag som min uppfattning att vanliga regler beträffande handläggningen av vårdnadsfall gäller för barns hörande. När ett barn hörs inför

rätten är det således fråga om muntlig bevisning som ska tas upp i enlighet med rättegångsbalkens regler. Ett barn är inte part i målet och dess hörande blir därför att se som ett vittnesförhör. Förhör med vittnen ska enligt huvudregeln i 35 kap. 8 § äga rum vid huvudförhandlingen i målet. I det aktuella fallet konstaterade jag att inget av de undantag från huvudregeln som angetts i då gällande 36 kap. 19 § RB var för handen och att rådmannens åtgärd att höra två barn vid en muntlig förberedelse därför enligt min mening inte hade haft stöd i lag. Jag fann dock, med hänvisning bl.a. till att frågan om formerna för barns hörande knappast var entydigt reglerad, inte skäl att rikta någon kritik mot rådmannen för att han beslutade att låta höra barnen vid förberedelsen. Jag fann emellertid anledning att vara kritisk till flera åtgärder som rådmannen vidtog respektive underlät att vidta inför förhören med barnen, exempelvis att denne inte på ett bättre sätt utredde om det var uppenbart att barnen inte skulle ta skada av förhören. Jag var också mycket kritisk mot hur förhören med ett av barnen genomfördes (JO 2005/06 s. 32 f.).

Som framgått ovan har det, sedan jag meddelade mitt beslut, tillkommit en bestämmelse i 6 kap. 20 § andra stycket FB som föreskriver att socialnämnden – innan den lämnar s.k. snabbupplysningar inför ett interimistiskt beslut – ska, om det är lämpligt, höra föräldrarna och barnet.

Av 17 kap. 2 § första stycket RB följer att om huvudförhandling har hållits i ett mål ska domen grundas på vad som förekommit vid förhandlingen. Om rätten sedan en huvudförhandling avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs får, enligt 43 kap. 14 § RB, fortsatt eller ny huvudförhandling hållas enligt reglerna i RB. Är kompletteringen av enkel beskaffenhet, får rätten dock efter samråd med parterna i stället besluta att utredningen ska inhämtas på annat lämpligt sätt. Av 17 kap. 2 § första stycket sista meningen RB framgår att i fall som avses i 43 kap. 14 § andra meningen får domen grundas även på vad som har inhämtats efter huvudförhandlingen.

Bedömning

Av utredningen framgår att AA och hans f.d. hustru var parter i ett mål vid Attundatingsrätt angående vårdnad m.m. rörande deras gemensamma son som är född år 1998. Min granskning av målet har kommit att gälla dels EE:s åtgärd att ringa upp pojken vid ett sammanträde för muntlig förberedelse för att ta reda på hans inställning, dels BB:s åtgärd att efter huvudförhandlingen men innan dom meddelades kontakta socialtjänsten i Botkyrka.

Åtgärden att vid den muntliga förberedelsen ringa upp nioårige CC

Vid en muntlig förberedelse i juni 2007 ringde EE upp parternas barn CC, som då nyligen fyllt nio år, ”för att efterhöra hans inställning.” Kontakten togs i anslutning till att han diskuterat olika samförståndslösningar med parterna och, enligt anteckningarna i protokollet, i parternas frånvaro och med deras gillande. I protokollet är vidare antecknat att CC vid telefonsamtalet uppgett att han ”helst vill träffa sin mamma och sin pappa tillsammans och att han bestämt inte vill lämna sin pappa”.

Jag vill först framhålla att ett barns egen vilja eller åsikt naturligtvis är en viktig faktor att väga in i den helhetsbedömning som ska ske inför rättens slutliga avgörande i ett vårdnadsfall, men också inför ett interimistiskt beslut. Som framgått ovan saknas emellertid lagligt stöd för att hålla förhör med ett barn vid en muntlig förberedelse inför ett interimistiskt beslut (se ovan nämnda JO 2005/06 s. 27, särskilt s. 34, se också RH 1994:11 och prop. 1986/87:89 s. 180). Jag konstaterar att den lagändring som tillkommit i 6 kap. 20 § FB understryker att barnets inställning i dessa situationer bör utredas genom att socialnämnden, om den finner det lämpligt, hör barnet innan den lämnar upplysningar till domstolen (för ett vidare resonemang i frågan se prop. 2005/06:99 s. 46 f. och 93). Redan mot denna bakgrund är jag kritisk mot EE:s åtgärd.

EE har uppgett att kontakten med CC, som var nyss fyllda nio år och föremål för en mycket infekterad vårdnadstvist, togs i syfte bl.a. att denne skulle ”få säga sin mening utan att känna trycket av någon av sina föräldrar”. Han har inte på annat sätt än genom att höra sig för med föräldrarna om deras inställning i saken utrett om pojken kunde ta skada av att höras. Enligt min mening saknas det inte bara lagstöd för en sådan åtgärd utan det framstår dessutom som synnerligen olämpligt att rätten i ett mål om vårdnad m.m. håller förhör med ett barn per telefon på det sätt som skedde. I likhet med vad som konstateras i doktrinen anser jag att ett barn inte under några omständigheter ska behöva ta direkt ställning i en vårdnadskonflikt mellan föräldrarna (se Walin, m.fl., Föräldrabalken En kommentar, del 1, 1–13 kap., s. 6:97, Ewerlöf m.fl. Barnets bästa, 5:e uppl., s. 78 f. och Sjösten, Vårdnad, boende och umgänge 3:e uppl., s. 175). Det är anmärkningsvärt att EE, utan att närmare utreda om blott nioårige CC kunde ta skada av att höras, tog kontakt med CC för att få svar på vissa frågor vilka, som jag uppfattar EE, skulle ha betydelse för rättens bedömning inför ett interimistiskt beslut. Det förhållandet att föräldrarna synes ha gett sitt samtycke till åtgärden förändrar självfallet inte denna bedömning.

Jag är sammanfattningsvis mycket kritisk mot EE:s handläggning och EE förtjänar enligt min mening allvarlig kritik för sin åtgärd att ta kontakt med CC vid den muntliga förberedelsen.

Kontakterna med socialtjänsten efter huvudförhandlingen men före domen
 Det har också framkommit att det i målet förekom vissa kontakter mellan BB och socialförvaltningen efter det att huvudförhandlingen i målet avslutats men innan domen meddelades. Enligt BB väcktes vid överläggningen frågan om vilka åtgärder utredningen i Botkyrka kommun kunde leda till och med anledning av detta kontaktade han socialförvaltningen för att fråga om beslut i denna utredning kunde förväntas före tingsrättsdomen. Av de journalanteckningar som gjordes i anslutning till telefonsamtalen av en befattningshavare vid socialförvaltningen framgår emellertid att även andra frågor diskuterades. Enligt journalanteckningarna frågade BB dels om socialtjänstens resurser vid eventuell överflyttning av vårdnaden till modern, dels om CC:s byte av skola och hur det gick för CC i

skolan. Enligt BB var diskussionen om vad som skulle hända med CC ”helt abstrakt”.

Någon anteckning på dagboksbladet eller annars i tingsrättens akt om kontakterna med socialförvaltningen gjordes inte. De aktuella journalanteckningarna har, sedan de skickats in till tingsrätten av moderns ombud, av tingsrätten översänts för kännedom till AA:s ombud. Detta skedde innan tingsrätten meddelade dom i målet.

Enligt vad som framgår av tingsrättens dom var uppgiften att socialtjänsten i Botkyrka inlett en utredning känd redan vid tingsrättens huvudförhandling. Om tingsrätten ansåg att frågan om vilka åtgärder utredningen eventuellt skulle komma att leda till kunde vara av betydelse för tingsrättens bedömning i målet borde tingsrätten därför i första hand ha tagit upp frågan om när utredningen kunde tänkas vara färdigställd direkt vid huvudförhandlingen. Tingsrätten hade då också haft möjlighet att föranstalta om den eventuella komplettering av utredningen i målet som ansågs nödvändig. Jag har emellertid förståelse för att det kan förekomma att rätten först i samband med överläggningen uppmärksammar att det finns oklarheter eller ofullständigheter i det framlagda processmaterialet och att utredningen därför kan behöva kompletteras. Det är också med hänsyn till dessa situationer som bestämmelsen i 43 kap. 14 § RB tillkommit (se NJA II 1987 s. 256).

Jag kan också i och för sig ha förståelse för BB:s uppfattning att resultatet av socialtjänstens utredning kunde ha betydelse för tingsrättens ställningstagande och att det därför var av intresse att få veta om utredningen kunde slutföras innan domen meddelades. I enlighet med nyss nämnda bestämmelse borde BB i den aktuella situationen emellertid ha kontaktat parternas ombud och hört efter om de kände till när utredningen skulle vara klar och om så inte var fallet, efter samråd med dem, beslutat hur uppgiften skulle hämtas in. Sådana kontakter skulle också ha dokumenterats.

Beträffande de diskussioner som trots allt förekom har BB uppgett att de var ”helt abstrakta” och inte innebar att ytterligare utredningsmaterial hämtades in eller någon komplettering av utredningen eller att tingsrätten fick kännedom om några för parterna obekanta uppgifter. Jag kan emellertid konstatera att BB inte enbart frågade när utredningen kunde beräknas vara färdig utan att kontakterna också – delvis på BB:s initiativ – rört andra frågor med anknytning till målet, t.ex. om socialtjänstens resurser vid en eventuell överflyttning av vårdnaden och hur det gick för barnet i skolan. Jag har i och för sig inte någon anledning att anta att domen grundat sig på annat än vad som framkommit vid huvudförhandlingen. Jag har likväl förståelse för att en part, som i efterhand får kännedom om att kontakter ägt rum på sätt som skett i detta fall, kan ifrågasätta om dessa påverkat utgången i målet.

För sin bristande handläggning i nu berört avseende förtjänar BB kritik.